

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Κείμενο 1

Υπερατλαντικό δουλεμπόριο από το 15^ο αιώνα

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 105-6.

[...] Είχε δίκιο ο Ζαν- Ζακ Ρουσσώ; Είναι οι άνθρωποι ευγενείς από τη φύση τους και τα πηγαίναμε όλοι μια χαρά πριν από την εμφάνιση του πολιτισμού;

Είχα αρχίσει να έχω αυτήν την εντύπωση. Ενδεικτική είναι η ακόλουθη περιγραφή, καταγραμμένη το 1492 από έναν ταξιδιώτη που αποβιβάστηκε στις Μπαχάμες. Εξεπλάγη με το πόσο φιλειρηνικοί ήταν οι κάτοικοι. «Δεν έχουν όπλα ούτε τα γνωρίζουν, γιατί τους έδειξα ένα σπαθί... και ήταν τόσο αδαείς που κόπηκαν». Αυτό του έδωσε μια ιδέα. «Θα ήταν εξαίρετοι υπηρέτες... Με πενήντα άντρες θα μπορούσαμε να τους υποτάξουμε όλους και να τους αναγκάσουμε να κάνουν ό,τι θέλουμε».

Ο Χριστόφορος Κολόμβος, ο εν λόγω ταξιδιώτης, έθεσε χωρίς χρονοτριβή σε εφαρμογή το σχέδιό του. Την επόμενη χρονιά επέστρεψε με 17 καράβια και 1.500 άντρες, και ξεκίνησε το υπερατλαντικό δουλεμπόριο. Μισό αιώνα αργότερα, απέμενε λιγότερο από το 1% του αρχικού πληθυσμού των Καραϊβων¹ τους υπόλοιπους τους είχαν αφανίσει η αρρώστια και η δουλεία.

Πρέπει να ήταν αληθινό σοκ γι' αυτούς τους αποκαλούμενους «άγριους» η συνάντησή τους με τέτοιους «πολιτισμένους» αποίκους. Για κάποιους, και μόνο η ιδέα ότι θα μπορούσε ένας άνθρωπος να απαγάγει ή να σκοτώσει έναν άλλο ίσως έδειχνε ξένη. Αν αυτό δείχνει υπερβολικό, αναλογιστείτε ότι υπάρχουν ακόμη μέρη, σήμερα, όπου ο φόνος είναι αδιανόητος.

Κάπου στις απέραντες εκτάσεις του Ειρηνικού Ωκεανού, για παράδειγμα, υπάρχει μια μικροσκοπική ατόλη¹ ονόματι Ίφαλικ. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το Αμερικανικό

¹ Η ατόλη είναι κατηγορία κοραλλιογενών νησιών, τα οποία έχουν δακτυλιοειδές σχήμα και βρίσκονται σε τροπικές θάλασσες.

Πολεμικό Ναυτικό πρόβαλε μερικές χολιγουντιανές ταινίες στο Ίφαλικ για να προαγάγει τις καλές σχέσεις με τους ντόπιους. Αποδείχθηκε ότι ήταν το πιο αποτρόπαιο πράγμα που είχαν δει οι νησιώτες. Η βία στην οθόνη απέλπισε τόσο τους ανυποψίαστος ιθαγενείς, που κάποιοι αρρώστησαν για ολόκληρες μέρες.

Όταν, χρόνια αργότερα, μια ανθρωπολόγος έφτασε για δουλειά πεδίου στο Ίφαλικ, οι ντόπιοι τη ρώτησαν κατ' επανάληψη. Ήταν αλήθεια; Υπήρχαν στ' αλήθεια άνθρωποι στην Αμερική που είχαν σκοτώσει κάποιον;

Έτσι στην καρδιά της ανθρώπινης ιστορίας βρίσκεται αυτό το μυστήριο. Αν τρέφουμε μια βαθιά ριζωμένη, ενστικτώδη απέχθεια για τη βία, πού στράβωσαν τα πράγματα; Αν ο πόλεμος είχε μια αρχή, τι τον άρχισε;

Καταρχάς μια προειδοποιητική παρατήρηση σχετικά με τη ζωή στην προϊστορία: Οφείλουμε να προσέξουμε, ώστε να μην παρουσιάσουμε μια υπερβολικά ρομαντική εικόνα των προγόνων μας. Οι άνθρωποι δεν υπήρξαν ποτέ άγγελοι. Ο φθόνος, η οργή, το μίσος είναι πανάρχαια συναισθήματα που είχαν πάντα κόστος. [...]

Κείμενο 2

Η σκοτεινή πλευρά της σοκολάτας

Το κείμενο είναι άρθρο της LIFOTEAM, δημοσίευση: 6.10.2020. Πηγή: DW Documentary.

Η σοκολάτα μπορεί να είναι η πιο γλυκιά απόλαυση, αλλά η διαδικασία της παραγωγής της αφήνει μια πικρή γεύση. Η περιβαλλοντική καταστροφή, η ανθρώπινη εκμετάλλευση και η ανήλικη εργασία είναι αυτά που συνθέτουν τη σκοτεινή πλευρά της βιομηχανίας σοκολάτας και τα γλυκά πολυτελή προϊόντα της. Αποτέλεσμα: τα τροπικά δάση αποψιλώνονται έτσι ώστε οι εργάτες-σκλάβοι να μπορούν να μαζέψουν σε παράνομες φυτείες τον πολύτιμο καρπό του κακαόδεντρου.

Ειδικά στην Ακτή Ελεφαντοστού, που είναι η χώρα που παράγει τις μεγαλύτερες ποσότητες κακάο παγκοσμίως, οι άσχημες συνθήκες της παραγωγής είναι αδύνατο να αγνοηθούν. Οι εργάτες, μεταξύ των οποίων είναι και πολλά παιδιά, οδηγούνται εδώ από την ξηρασία και τον λιμό της γειτονικής Μπουρκίνα Φάσο, για να βρουν δουλειά αμισθί, με μόνο αντάλλαγμα την τροφή τους, σε κάποια από τις πολλές φυτείες κακάου.

Τα παιδιά συνήθως έρχονται ασυνόδευτα, χωρίς τις οικογένειές τους, και οι συνθήκες εργασίας είναι τραγικές. Δουλεύουν με αιχμηρά αντικείμενα, μεταφέρουν βαριά φορτία, εκτίθενται σε τοξικά ζιζανιοκτόνα χωρίς καν τη προστασία κατάλληλης στολής.

Οι μεγάλες διεθνείς εταιρείες κακάο και γίγαντες της βιομηχανίας σοκολάτας, αν και ενήμερες, για πολλά χρόνια παρακολουθούσαν αδιάφορα να καταστρέφεται το 90% των αρχέγονων δασών της Ακτής του Ελεφαντοστού. Το 2001 συμφώνησαν, εκτός από την καταβολή μισθών, να σταματήσουν την παιδική εργασία και την περαιτέρω εκκαθάριση των τροπικών δασών για πέντε χρόνια. Αλλά 20 χρόνια αργότερα, η δέσμευσή τους δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί.

Κείμενο 3

Ο Αράπης στην παράδοση των νησιών

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου, Στο αυτί της αλεπούς, μυθιστόρημα, εκδόσεις Καστανιώτη, 2016, σελ. 10, 12-13, 14.

Πού να μαζεύεις
τα χίλια κομματάκια
του κάθε ανθρώπου

Γιώργος Σεφέρης,
«Δεκαέξι Χαϊκού»

1908, Ύδρα

[...] Ο πατέρας της είχε πάρει δώσε με τον καπτάν Γιώργη, του προμήθευε ζαρζαβατικά και φρούτα, το νησί άνυδρο και με φτενό χώμα, μόνο συκιές, φραγκοσυκιές και αμυγδαλιές άντεχε. Είχε συνεννοηθεί μαζί του να φέρει τη δωδεκάχρονη κόρη του να εργαστεί στο σπίτι, ήταν γερή, δουλευταρού, κι ήξερε από παιδιά, αφού είχε μεγαλώσει τα τέσσερα μικρότερα αδέρφια της, όπως ήταν η συνήθεια τότε. Η μάνα δούλευε στα μποστάνια με τους γιους της, ενώ η μεγαλύτερη κόρη κρατούσε σπίτι και παιδιά, κι όταν έφτανε στην ηλικία των δώδεκα, έφευγε παρακώρη στα πλουσιόσπιτα των απέναντι νησιών, και έπαιρνε τη θέση της η αμέσως επόμενη αδελφή.

Την Αννέζω παρέλαβε, μαζί με τα καρπούζια, η Μπίλιω, μαγείρισσα και δερβέναγας του αρχοντικού. Την έψαξε για ψείρες στα μαλλιά, εξέτασε χέρια και πόδια μην είχε έλκη ή κακά σπυριά, κι αφού κούνησε ικανοποιημένη το κεφάλι της, την έβαλε στην κουζίνα.[...] Η κυρά τη ρώτησε αν ήξερε από παιδιά, κι η Αννέζω κούνησε νευρικά το κεφάλι της «ναι,

ναι». Η κυρά Βγενιά τής ξήγησε ότι θα βοηθούσε τη μαγείρισσα και τη γυναίκα που κρατούσε το νοικοκυριό και τα παιδιά, χωρίς όμως να της αποκαλύψει ότι η τελευταία ήταν από τη Μπαρμπαριά.

Έτσι όταν αργότερα η Αννέζω συνάντησε στην κουζίνα μια μαύρη με κελεμπία, κόντεψε να το βάλει στα πόδια από την τρομάρα της. Η Σαγίντα- Σαΐτα τη φώναζαν τα παιδιά του σπιτιού, αρνούμενα να υποταχθούν στη σωστή προφορά του ονόματος- χάριν παιχνιδιού- είχε έρθει στο νησί ακολουθώντας τον αδελφό της, που επίσης δούλευε για τον καπτάν Γιώργη στις αποθήκες σφουγγαριών.

Ήταν σχεδόν παράδοση στο νησί να φέρνουν βοηθητικό προσωπικό από την Μπαρμπαριά, κι ίσως εξηγούσε ως ένα βαθμό την πληθώρα παραδόσεων και μύθων που είχαν πρωταγωνιστή το φάντασμα του Αράπη. Του Αράπη που τρώει καρπούζι και φτύνει τα κουκούτσια, του Αράπη που σέρνει τις αλυσίδες του στα υπόγεια ή αρπάζει τ' άτακτα παιδιά. Έλεγαν πως σε πολλά σπίτια ακούγονταν τις νύχτες κλάματα και ξένες λέξεις ακατανόητες, γι' αυτό κι όταν οι κάτοικοι πουλούσαν κάποιο σπίτι, ενημέρωναν τον μελλοντικό αγοραστή και για το στοιχείο του σπιτιού, που, σημειωτέον, ήταν σχεδόν πάντα καλό, προστασίας πνεύμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την πρόθεση του συγγραφέα του Κειμένου 1 βασιζόμενος/η σε σχετικά στοιχεία του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις την αποδεικτική αξία της μαρτυρίας στο Κείμενο 1 «Δεν έχουν όπλα ούτε τα γνωρίζουν, γιατί τους έδειξα ένα σπαθί... και ήταν τόσο αδαείς που κόπηκαν» (μονάδες 5).

β. Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις με κριτήριο το περιεχόμενο τα Κείμενα 1 και 2 τεκμηριώνοντας με σχετικές αναφορές την απάντησή σου. (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

α. Να ερμηνεύσεις την αντίδραση της Αννέζως στο Κείμενο 3, όταν συνάντησε την Σαγίντα,
β. Να παραθέσεις τρεις (3) κειμενικούς δείκτες που υποστηρίζουν την ερμηνεία σου, και γ.
Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις

Μονάδες 15